

Strandinger 1763-85 på kysten af Varde-Hjerting tolddistrikt

Af H. K. Kristensen

Tolderen ved »Varde toldsted udi Hjerting« havde blandt sine mange pligter også den at fortolde visse indstrandede værdier.

Skete der strandinger herude i det farlige område nær Hornsrev, måtte han helst skynde sig til strandingsstedet, i alt fald overvære optællingen af det strandede gods. Tolder Michael Müller fortæller selv herom 1790: »Ved strandings tilfælde har det altid været brug her ved toldstedet, at varerne blev vejjet og målt i strandinspektørens og min overværelse ved to mænd«. Da han tillige måtte udføre regnskaber og indberetninger til højere myndigheder, giver *Varde toldregnskaber* kortfattede oplysninger om en del strandinger. På dette grundlag omtales strandingerne i det følgende. (Se i øvrigt Zise 1979, s. 3-24).

1763 strandede skipper *Bengt Siøberg* af *Stockholm* på *Skalningen* med sin snau »*Tre Croner*«, han kom fra *Menton* i det sydøstlige Frankrig og skulle have været til *Hamborg*. Man bjergede 1516 kasser sydfrugter, 108 fustager olie, 32 fade »corsisk« vin, 29 sække smak, 18 par silkestrømper m.m. Det var endnu i merkantilismens tid, da man troede, man ved udførselsforbud og toldbeskyttelse kunne fremhjælpe en dansk industri. Det strandede skulle derfor udføres til *Hamborg*, og der skulle svares udførselstold deraf. Revisionen fandt da, at 26 kasser frugt, 2 fustager olie, 2 fade vin ikke var gået gennem tolden som udført. Tolderen fremlagde da attester om det passerede. Der var bl.a. en fra storkøbmanden, byskriver *Rasmus Øllgaard*, *Varde*, der var strandforpagter. Heri attesteredes, at den manglende frugt, olie og vin var medgået til at fylde de andre fustager og beholdere med. Det var forøvrigt den almindelige fremgangsmåde efter bjergning. Om just al

vinen er fyldt i de nævnte fade turde måske være et spørgsmål! Køberen, kommissionær Fölsch fra Hamborg havde taget silkestrømperne med over land.

11. nov. 1764 strandede *Jacob Bovbjerg, Hjerding*, på *Vejrs forstrand* med sin *skude*, der kom ballastet fra *Hamborg*. Skibet blev sønderslået af søen, og intet blev bjerget. Renteskriveren, der reviderede toldregnskaberne, krævede et tingsvidne om, at det forholdt sig således. Tolder Müller forklarede, at det ikke blev taget, da skibet var skipperens eget og uassureret, da han ved forliset led så stort tab, ville man ikke kræve yderligere omkostninger pålagt ham. Så bortfaldt anken. (Hans skude var på 14 læster og var 20 år gammel).

6. okt. 1767 strandede skipper *Aertjens* fra *Harlingen* med sin *kuf* på *Skallingen*. Den kom fra *Bordeaux* og skulle have været til *Hamborg*. Der bjergedes 179 ubeskadigede oksehoveder fransk vin, 28 oksehoveder med slumper, 3 fade orleans (rød farve) og nok to med lidt i, 3 fade terpentiniolie, 1 fad terpentin, 1 fjerding kaffebønner, helt beskadiget, og 20 sække bomuld, hvoraf de fleste var sønderrevne. Varerne bragtes i forvaring bag lås og lukke. Det var nok også nødvendigt, for, hedder det, det øvrige af ladningen er ganske bortkommet.

I samme storm allerede den 5. oktober indstrandede skipper *Ole Peter Rudebech* af *Åbenrå* (Apenrade) med sin galease ud for *Blåvand*. Han kom fra *Frederikshald* (Halden) med brædder, destineret til *Portsmouth*, mestedelen blev bjerget og henlagt under forvaring til nærmere ordre fra befragter. Skibet blev straks slået i stykker, og ingen af skipperens papirer blev bjerget.

Samme dag indstrandede skipper *Andreas Thrane* fra *Sund* ved *Moss* med sin galease ud for *Hvidbjerg*. Han kom fra *Moss* og var destineret til *Dunkerque* (Dynkirchen) med norsk tømmer. Der bjergedes 33 tylt 30 fods inffertter, 6 tylt 24 fods do., 7 tylt 18 fods do., 13½ tylt og 12 alen 18 fods, 12½ tylt 10

alen 18 fods bord, 230 stk. 17-18 fods do., 400 halve bord, 2 vandrings spær. Nok af skipperens last, som skal have ligget på dækket, 22-24 tylt små infferter 18-30 fod. »Men som skibet ved strandingen var i stykker slagen bag underkahytten, og skibet flød på sin last, så har skipperen såvel forlist tolsedlen som øvrige papirer og klæder. Ladningen er ellers straks ved auktion bortsolgt og i landet forblevet«.

Endnu samme dag strandede på *Kærgård strand* skipper *Carl Otto Berner* fra *Wismar* med sin ledige *galease*, kommende fra *Hamborg* og agtende sig hjem. Straks efter strandingen solgtes skibet til strandforpagteren (*Rasmus Øllgaard, Varde*).

I samme hårde storm 5. og 6. oktober 1767 inddrev langs forstranden af *Vester Herred en mængde norsk tømmer* uden skib eller folk. Også i *Søren Rygaards* tilhørende strandlen (d. e. *Hennegårds*) inddrev tømmer, dog ikke så meget.

Kaptajn *Thomas Letters* fra *Newcastle* strandede 12. november 1767 på *Skalling sand* med sin *brigantine*, kommende fra *London* på vej til *Hamborg*. Af ladningen blev bjerget noget farvetræ og pundtlædershuder (sålelæder) m.m. Det blev bragt i sikker forvaring og udgjorde 8.115 stk. farvetræ, 54 stk. halve pundtlæders huder, 18 do., 1 fustage beskadigede kaffebønner, 1 do. beskadiget cochenille (det røde farvestof af en skjoldlus) og 1 lispund skibsjern (antagelig afbanket og afbrudt vraget).

1773 strandede kaptajn *Georg Hunnam* fra *Newcastle*, kun lidt blev bjerget, bl.a. 10 tdr. stenkul, der blev i landet.

1776 i august strandede skipper *Dueborg* for *Hvidbjerg* og *Skalling* på rejse fra *Malo* til *Hamborg* med kaffe og sukker. Skibet blev sønderslået og lasten ødelagt.

Den 10. september 1779 strandede skipper *Broer Jacobs* fra *Schillingwanda* med *fløjten Elbartha & Beatha*, den kom fra *Riga* og var destineret til *Amsterdam* med blår, bjælker, spær og staver.

Den 29. oktober samme år strandede i *Kærgård strandlen*

skipper *Bernt Harms de Jonge af Pappenburg* med *smakken de Jonge Paulus*, kommende fra *Pillau* og destineret til *Amsterdam* med hvede.

1. november samme år strandede *Jonathan Greel* fra *Boston*, U. S. A., for *Blåvand* med *briggen Spudwel*, kommende fra *Amsterdam* destineret til *Boston* med købmandsvarer.

Fregatten Aurora, ført af kaptajn *Willian Lowdon*, *Liverpool*, strandede den 1. november 1781 ud for *Blåvand* på en rejse fra *Archangelsk*. Der bjergedes 14 jernkanoner, 220 kugler, 258 fade talg, 1202 tdr. tjære, 53 tønder med slumper, 260 tdr. beg, 6 tdr. slumper, 59 tdr. tjære og tønder i staver, 234 stænger jern, 4200 stk. bastmætter. - Der bjergedes endnu mere, for skipper *Sonnich Mortensen* fra *Sønderho*, der 1783 angav på tolden i *Hjerting* at ville sejle de nævnte kanoner og kugler i sin jagt til *Hamborg*, opgav tillige 4 »svingbytser« (svingbasser, små, drejelige skibskanoner) og 4 skibsankre, som også var fra *fregatten »The Rising Aurora«*.

For øvrigt fik tolder *Müller* besvær nok med denne englænder. Der var bl.a. bjerget en kasse med støvler. I 1783 spurgte toldrevisionen, hvordan det var gået med støvlerne. *Müller* svarede: »Kaptajn *Lowdon* som en i sig selv selvrådige mand blev efter kammerets nådigste ordre (givet) frihed at tage rådighed over sin her strandede lastning, (siden) var det ej muligt at tilholde ham sine pligter, og angående disse støvler da foregav, (at) han og styrmanden brugte og sled dem i de 2 år, de var her, som også nok kan være muligt, da det ikke kunne udspørges, at han solgte deraf, og derfor umulig at frembringe den oplysning om dette stranderi, som burde, da han hverken agtede øvrigheden eller nogen, men gjorde, hvad han lystede«.

Samme vinter 1781 strandede for *Blåvand* skipper *Martin Carl Welda* af *Ohteride* med *smakken Jan* og *Lauryns*, kommende fra *Stettin*, bestemt til *Amsterdam*. Der bjergedes 32 fyrbjælker, 1337 planker, 4085 stk. pibestaver og bundstykker, 400 trænegler, 1 kuffert med 30 stk. sengelagner, 7 stk. stribet

tøj, 1 sort fruentimmerkjole, 1 pakke med 4½ alen klæde og 5¼ alen rask, 1 pakke semslæders sko.

4. november 1782 strandede *smakken* Larica Amalia på *Grærup* strand. Skipperen *Jørgen Pietters* fra *Før* var på rejse fra *Newcastle* til *Hamborg*. Man ilandbjergede 60 kurve engelsk kronglas, der blev også bjerget kul og noget vrug, som blev solgt til forbliven her i landet, således 960 tdr. stenkul.

1783 indstrandede for *Børsmose* et vragskib uden folk, men med tømmer og planker: 572 stk. 2 toms 4 alen, 139 stk. 2 toms 6 alen, 38 birkebarkuner (naturligt runde, lange grene eller tynde slanke stammer, hvoraf der kunne afsaves stykker til nagler, trin osv.).

En skipper *Christian Tetterow* var også strandet *dette* år. Af lasten var bjerget 15 skok (à 60 stk.), 36 stk. pibestaver, 19 skok 24 stk. oksehovedstaver, 104 skok tøndestaver m.v.

Den 12. juni 1784 indstrandede og sønderloges en engelsk *brig* *Seraphim*. Der bjergedes 746 silkeklude, 1 anker rødvin, som blev udført til *Hamborg* 9. oktober samme år. Der var bjerget en sælskinds kuffert med 2 par hvide bomuldsstrømper, 1 flaske foer med 10 firkantede flasker. Dette blev overdraget strandforpagter *Øllgaard*, *Varde*, og han sælger »dette, de druknede og strandede søfolks ejendom, ved auktion, dem til bedste«.

»2. september 1785 inddrev fra havet 11 oksehoveder *fransk vin*, der en måned efter opfyldtes i 9 oksehoveder og solgtes ved auktion.

11.-12. maj 1789 strandede for *Oksby* kaptajn *Mochay* fra *Greenoch* (*Greenwood*, U. S. A.?) på en rejse til *Hamborg*. Bl.a. bjergedes 42 fade tobaksblade, der ved auktion blev solgt for 922 rdl. Derefter solgtes 3 fade til *Hamborg* for 97 rdl. Der var endnu mere, men delvist fordærvet.